

Naturvårdsprogram för Melleruds kommun

Bilaga 2. Riktlinjer för kommunens hänsyn till naturvärden vid planering, prövning och lovgivning

Dalslands landskapsinsekt aspfjäril gynnas av gamla, stora aspar © Foto: Andreas Persson

Antagen av Kommunfullmäktige 2017-04-19 § 46

**MELLERUDS
KOMMUN**

**Dalslands Miljö
& Energiförbund**

Inledning

Kommunen ska i all planering, prövning och lovgivning enligt plan- och bygglagen (översiktsplanering, detaljplanering, bygglov mm) och miljöbalken (strandskyddsprövning) bedöma risken för att naturvärden (inklusive skyddade arter av växter och djur) skadas. Friluftslivets intressen av naturområden ska beaktas på motsvarande sätt som naturvärdena. Bedömningar av naturvärden och risk för skador på naturvärden ska göras i samråd med Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Dalslands miljö- och energinämnd, nedan kallad Dalslands miljö- och energikontor. Dalslands miljö- och energikontor ansvarar för att värden för naturvård och friluftsliv beaktas i miljökontorets beslut enligt miljöbalken (enskilda avlopp, upplag m m).

Riktlinjerna i denna bilaga 2 syftar till att kvalitetssäkra och underlätta handläggningen av ärenden som berör värdefull natur, både i kommunen och hos Dalslands miljö- och energikontor.

Begreppet **åtgärd** används i detta dokument som ett samlingsbegrepp för alla sökta åtgärder, stort som smått, som kan påverka naturvärdena.

Områden med naturvärden kan delas in i tre olika kategorier utifrån hur de skyddas; A Naturområden med formellt skydd, B Naturområden som i övrigt skyddas av miljöbalken och C Naturområden som inte har formellt skydd. Kommunen har, utifrån det underlag som finns i Naturdatabanken, klassat områden med naturvärden som saknar formellt skydd i tre klasser, se tabell på sidan 5 och beskrivning fr.o.m sidan 7. Syftet med klassningen är att gradera naturvärdena.

Indelning efter skyddsform

Naturområden med formellt skydd (kategori A)

Skyddade områden redovisas i **naturvårdsprogrammets kartbilaga, se karta 1, 1A, 1B, 1C, 1D, 1E och 1F**. Varje skyddat område beskrivs närmare i bilaga 4 Naturdatabanken.

Skyddsform	Beslutande	Kartor nr
Nationalpark	Regeringen	Saknas i kommunen
Naturreservat	Länsstyrelsen, Kommunen	1, 1A
Natura 2000 Habitatdirektivet Fågeldirektivet	Regeringen/EU	1, 1B
Biotopskydd, särskilt beslutade	Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen, Kommunen	1, 1C
Djur- och växtskyddsområde	Länsstyrelsen, Kommunen	1, 1D
Naturvårdsavtal	Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen	1, 1E
Naturminnen	Länsstyrelsen, Kommunen	1, 1F

Naturområden som i övrigt skyddas enligt miljöbalken (kategori B)

Skyddsform	Beslutande	Kartor nr
Riksintresse för naturvård	Riksdagen	2
Riksintresse för friluftsliv	Riksdagen	3
Stora opåverkade områden	Kommunen	ÖP
Områden med generellt biotopskydd	Regeringen	
Strandskydd	Länsstyrelsen	

Riksintresse för naturvård redovisas på **karta 2** och riksintresse för friluftsliv på **karta 3**. Av praktiska skäl har områden med generellt biotopskydd samt strandskydd inte kunnat tas med i bilaga 4 Naturdatabanken och redovisas inte på några kartor.

Naturområden som inte har formellt skydd (kategori C)

Områden som har kända naturvärden men saknar formellt skydd redovisas översiktligt på **karta 10**. Syftet med denna karta över kategori C, är att ge en överblick över områden som kräver särskild hänsyn till naturvärden i kommunala beslut. Dessa naturområden listas på sid 4 i denna bilaga. Mer detaljerad information kan sökas i bilaga 4 Naturdatabanken med tillhörande **kartor 1-11**.

Kommunens klassning av kategori C

Det finns behov av att gradera de områden som inte har formellt skydd, vilket kommunen har gjort enligt följande:

Klass 1. "Område med unika naturvärden"/ nationellt värdefulla områden

Det enskilda området har stor betydelse på regional och nationell nivå. Det finns få motsvarigheter i regionen och landet. I ett klass 1-område finns god förekomst av signalarter och rödlistade arter. Dessa områden har oftast mycket viktig ekologisk funktion, är mycket viktiga spridningscentra, har raritetsvärden och är oftast omöjliga att återskapa. Det kan också vara miljöer med lång historisk kontinuitet eller särskilt stor ekologisk betydelse, t ex viktiga reproduktionsområden, rastplatser eller växtmiljöer. Exempel på Klass 1-områden är de högst klassade lövskogarna enligt Länsstyrelsens lövskogsinventering, vilka inte har formellt skydd, se tabell på sidan 5.

Klass 2. "Område med höga naturvärden"/regionalt värdefulla områden

I områden med höga naturvärden förekommer ofta en eller flera rödlistade arter, där finns goda förutsättningar för rödlistade arter och områdena innehåller ofta ekologiskt viktiga strukturer. Gemensamt för många områden med höga naturvärden är att de har värden som är mycket svåra eller omöjliga att återskapa. Exempel på Klass 2-områden är Skogsstyrelsens Nyckelbiotoper, vilka inte har formellt skydd, se tabell på sidan 5.

Klass 3. "Område med naturvärden"/kommunalt värdefulla områden

Det enskilda området med naturvärden har betydelse på lokal nivå och för spridning av arter och för variation i landskapet. En förutsättning för att de nationella miljömålen ska kunna uppfyllas är att arealen av områden med naturvärden inte minskar utan snarare ökar. Exempel på Klass 3-områden är Skogsstyrelsens Sumpskogar respektive Naturvärdesobjekt, vilka inte har formellt skydd. Ett annat exempel är de lägst klassade lövskogarna enligt Länsstyrelsens lövskogsinventering, vilka inte har formellt skydd, se tabell på sidan 5.

Ekologiskt känsliga områden

Mark- eller vattenområden med unika naturvärden, klass 1, eller höga naturvärden, klass 2, ska även betraktas som ekologiskt särskilt känsliga områden. Vilka områden det är framgår av nedanstående tabell. Ekologiskt särskilt känsliga områden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön (enligt miljöbalken 3 kap 3§).

Områden utanför klassning

Utanför klassade områden (klass 1, klass 2 eller klass 3), skyddade områden samt områden som i övrigt skyddas enligt miljöbalken finns områden av "lägre naturvärden". I några inventeringar från Länsstyrelsen finns en klass 4 och dessa områden har lagts utanför klassning. Det kan även handla om områden där det saknas uppgifter om naturvärdena. Områden utanför klassning omfattas inte av riktlinjerna i denna bilaga.

Behov av omklassning

Om det vid handläggning av ett ärende framkommer skäl att ifrågasätta giltigheten i klassningen så bör fördjupade undersökningar göras av person med lämplig biologisk kompetens, varefter berörd klassning kan ändras.

Karttjänster

Informationskartan (webbGIS) på länsstyrelsens hemsida är en bra karttjänst och där visas många olika naturskikt, se www.lansstyrelsen.se/VASTRAGOTALAND välj webbGIS. Även Skogsstyrelsens karttjänst Skogens Pärlor innehåller värdefulla naturskikt, inklusive skogsbolagens nyckelbiotoper, se www.skogskartan.skogsstyrelsen.se

Samband med övrig klassning

Tabell för kommunens klassning och sambandet till Länsstyrelsens respektive Skogsstyrelsens inventeringar och kartskikt.

Grund för bedömning av skyddsvärde	Klassning enligt inventeringar	Kommunens klassning	Färg på karta 10, kommunens klassning
Lövskogsinventering (Länsstyrelsen)	1 2 3	1 2 3	Röd Orange Gul
Nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen)	En klass	2	Orange
Sumpskogar (Skogsstyrelsen)	En klass	3	Gul
Naturvärdesobjekt (Skogsstyrelsen)	En klass	3	Gul
Odlingslandskap nationellt värdefulla	1	1	Röd
Odlingslandskap regionalt värdefulla (Länsstyrelsen)	2	2	Orange
Länsstyrelsens Ängs- och hagmarker nationellt värdefulla	1	1	Röd
Ängs- och hagmarker regionalt värdefulla samt Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventeringar *	2	2	Orange
Våtmarker (Länsstyrelsen)	1 2 3	1 2 3	Röd Orange Gul
Övriga områden, vilka inte ingår i något område ovan eller har skyddats, som återstår från "Natur i Älvsborg län", länsstyrelsens "naturvårdsplan" 1976	1 2 3	1 2 3	Röd Orange Gul

* Ängs- och betesmarker och deras klassning bör enligt punkt 27 i bilaga 3 Åtgärdsplan tas med i ett samråd med Länsstyrelsens Landsbygdsenhet för att kommunen därefter eventuellt ska kunna göra en uppdaterad omklassning.

Riktlinjer vid planering, prövning och lovgivning

Kommunen och Dalslands miljö- och energikontor ska i all planering, prövning och lovgivning enligt plan- och bygglagen och miljöbalken, bedöma risken för att naturvärden (inklusive skyddade arter av växter och djur) skadas. Det kan handla om att pröva en åtgärd inom ett område med naturvärden eller en åtgärd i närheten av ett sådant område.

Beroende på åtgärd och vilken typ av naturvärde som berörs kan risken för påverkan variera stort. I ett område som är klassat som värdefullt odlingslandskap utgörs naturvärdena till stor del av landskapsbilden, åker-, ängs- och hagmarker, åkerholmar, diken, lövskogsdungar, solitära träd, stenmurar. Rätt placerad behöver t.ex. ett nytt bostadshus inte innebära någon negativ påverkan på odlingslandskapet. Många andra områden från tabellen ovan är oftast ganska små, och de har specifika naturvärden, där exempelvis ett nytt bostadshus kan få stor påverkan eller kanske rent utav släcka ut hela naturvärdet.

Naturområden med formellt skydd (kategori A)

Beslut om åtgärder inom skyddade områden

För formellt skyddade områden gäller att kommunala beslut enligt PBL och MB inte får strida mot skyddsbestämmelserna för berört område. För en åtgärd som ligger inom område med formellt skydd behövs tillstånd av beslutsfattande myndighet. Handläggaren utför fältkontroll och en första bedömning av miljöeffekterna och bedömer om åtgärden bör kunna tillåtas eller inte. Om åtgärden bedöms kunna tillåtas, ska så långt möjligt de åtgärder beskrivas som behövs för att undvika, begränsa eller om möjligt kompensera skador. Därefter ska ärendet översändas till beslutande myndighet för beslut om tillstånd. Om tillstånd meddelas kan kommunen därefter fatta beslut i ärendet.

Beslut om åtgärder i anslutning till skyddade områden

För Natura 2000-områden gäller att verksamheter inte heller får tillåtas utanför områdena om de innebär risk för störning av de naturvärden som skyddas inom Natura 2000-områdena.

Även vid prövning av åtgärder utanför andra typer av skyddade områden bör handläggaren göra fältkontroll och en bedömning av om åtgärden kommer att påverka det skyddade området negativt. Om åtgärden bedöms kunna tillåtas, ska så långt möjligt de åtgärder beskrivas som behövs för att undvika, begränsa eller om möjligt kompensera skador.

Om en åtgärd bedöms kunna påverka det skyddade området är remiss/samråd med Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen obligatoriskt.

I detaljplaner eller beslut om större exploateringar krävs oftast en utförligare beskrivning av miljöeffekterna som görs av lämplig person/företag med biologisk kompetens.

Naturområden som i övrigt skyddas enligt miljöbalken (kategori B)

Om det inte är uppenbart onödigt gör handläggaren en fältkontroll och en bedömning av miljöeffekterna och bedömer därefter om åtgärden bör kunna tillåtas eller inte.

Vid fältkontrollen är det viktigt att identifiera om områden/objekt med generellt biotopskydd berörs av åtgärden. Objekt som har ett generellt biotopskydd (enligt miljöbalken 7 kap 11 § och förordning om områdesskydd 5 § med bilaga, 1998:1252) betraktas som naturvärden. Tillstånd krävs av Länsstyrelsen före åtgärder i alléer, åkerholmar med en areal av högst 0,5 ha, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark, öppna diken samt småvatten och våtmarker i jordbruksmark. Tillstånd bör inhämtas av sökande innan kommunen fattar beslut i ärendet.

Strandskyddslagstiftningen i miljöbalkens 7:e kapitel är en förbudslagstiftning. För åtgärder inom strandskyddat område krävs dispens från strandskyddet. Kommunen ska beakta vad som sägs i Naturvårdsverkets handbok 2009:4 Strandskydd – En vägledning för planering och prövning. Några ytterligare riktlinjer för kommunens tillämpning av strandskyddslagstiftningen behövs inte.

I områden av riksintresse får tillstånd inte lämnas enligt plan- och bygglagen eller miljöbalken om det påtagligt kan skada riksintresset. Kommunen ska beakta vad som sägs i Boverkets Handbok 2005:5 Riksintresse för naturvård och friluftsliv.

Stora opåverkade områden, dvs områden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön, ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdenas karaktär. Med exploatering avses t.ex. större vägar utanför befintliga stråk, kraftledningar, industrier, vindkraftverk, gruvor och bulleralstrande anläggningar.

Vid ärenden inom kategori B kan Dalslands miljö- och energikontor vid behov genom remiss/samråd ge yttrande/synpunkter. Alternativt kan remiss/samråd ske med Länsstyrelsen.

Områden med naturvärden som saknar formellt skydd (kategori C)

Bedömning samt remiss/samråd (klass 1-3) (Läs också nedan under Beslut rörande kategori C, klass 1, respektive klass 2 respektive klass 3)

I samband med ansökan ska sökanden tillfrågas om hur åtgärden påverkar naturvärdet. Den lokala kunskapen om naturvärdet kan vara en viktig informationskälla. Handläggaren utför fältkontroll och en första bedömning av miljöeffekterna och bedömer om åtgärden bör kunna tillåtas eller inte. Syftet med fältkontroll för kategori C är också att se om förhållandena kan ha ändrats sedan de inventeringar gjordes som låg till grund för bedömningen av naturvärdena (klass 1-3). Handläggaren bedömer placeringen som ofta har inverkan på om exploateringen berör en "mycket liten del" eller "liten del" av området, se nedan under **Beslut** för respektive klass." Handläggaren kan kräva utredning av alternativa placeringar beträffande t.ex. avlopp eller bostäder. Om åtgärden bedöms kunna tillåtas, ska så långt möjligt de åtgärder beskrivas som behövs för att undvika, begränsa eller om möjligt kompensera skador. Vid behov kan Dalslands miljö- och energikontor genom remiss/samråd ge yttrande/synpunkter eller bistå med kompetens i mil-

jöbedömningen. Det kan också finnas anledning att göra fördjupade undersökningar inom områden av alla klasser, med hänsyn till graden av risk för skador genom den aktuella exploateringen. Handläggaren bedömer om remiss/samråd ska ske hos Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen.

I detaljplaner eller beslut om större exploateringar krävs oftast en utförligare beskrivning av miljöeffekterna som görs av lämplig person/företag med biologisk kompetens. Kostnaden för detta betalas av sökanden/exploatören.

Utöver kommunens tillstånd/lov till själva åtgärden kan det enligt miljöbalken 12 kap 6 §, krävas samråd med länsstyrelsens naturvårdsenhet innan verksamheter eller åtgärder startar, som väsentligt kan komma att förändra naturmiljön. Innan skogsbruksåtgärder med slutavverkning startar ska detta på motsvarande sätt anmälas till Skogsstyrelsen. Åtgärder som påverkar nyckelbiotoper eller andra värdefulla naturmiljöer i skogen ska samrådaskas med Skogsstyrelsen före åtgärd, i enlighet med Skogsvårdslagen och Miljöbalken. Om arbetet avses ske i vatten, ska detta tydligt framgå i anmälan och Länsstyrelsen hanterar då ärendet som anmälan om vattenverksamhet. Berörs vägområde, vänder man sig till Trafikverket. Samråd behövs för exempelvis: större schaktningar, upplag, master, husbehovstäckter, anläggning och ändring av leder för vandring, ridning eller cykling, större tävlingar eller lägerverksamhet, ledningar, viltvatten och dammar (även restaurering av en befintlig damm) och rensning av diken.

Beslut rörande kategori C, klass 1 - unika naturvärden/ nationellt värdefulla områden (Utförs efter Bedömning, se ovan)

Kommunen ska inte fatta beslut, eller utföra åtgärder, som innebär exploatering i område med unika naturvärden enligt förteckningen ovan, utan ett föregående samråd med Länsstyrelsen/Skogsstyrelsen.

Exploatering av område med unika naturvärden tillåts bara om exploaterings betydelse för samhällsintressen bedöms viktigare än de skador exploateringen bedöms innebära, samtidigt som rimliga alternativ saknas. I beslutet om exploatering ska anges vilka åtgärder som ska vidtas för att undvika, begränsa eller om möjligt kompensera skador på naturvärdena. Andra skäl att tillåta exploatering kan vara att det bedöms utsiktslöst att naturvärdena på sikt kommer att bestå eller att exploateringen bedöms innebära att naturvärdena består eller förbättras. Motsvarande villkor gäller även i tillämpliga delar för friluftslivets intressen av det berörda naturområdet.

I bedömningen kan ingå att exploateringen även på sikt bara berör en mycket liten del av aktuellt område, inte berör rödlistade arter/viktiga ekologiska strukturer och inte är av väsentlig betydelse för helheten eller påverkar människors upplevelse av området på ett påtagligt negativt sätt.

Beslut rörande kategori C, klass 2 - höga naturvärden/regionalt värdefulla områden (Utförs efter Bedömning, se ovan)

Före beslut bör handläggaren samråda i erforderlig utsträckning med Länsstyrelsen/Skogsstyrelsen.

Exploatering av områden med höga naturvärden enligt förteckningen ovan tillåts bara om exploaterings betydelse för samhällsintressen bedöms viktigare än de skador exploateringen bedöms innebära, samtidigt som rimliga alternativ saknas. Även enskilda intressen kan i vissa fall bedömas viktigare än de skador exploateringen bedöms innebära,

samtidigt som rimliga alternativ saknas. I beslutet om exploatering ska anges vilka åtgärder som ska vidtas för att undvika, begränsa eller om möjligt kompensera skador på naturvärdena. Andra skäl att tillåta exploatering kan vara att det bedöms utsiktslöst att naturvärdena på sikt kommer att bestå eller att exploateringen bedöms innebära att naturvärdena består eller förbättras. Motsvarande villkor gäller även i tillämpliga delar för friluftslivets intressen av det berörda naturområdet.

I bedömningen kan ingå att exploateringen även på sikt bara berör en liten del av området (högst 10 % av aktuellt område), inte berör rödlistade arter/viktiga ekologiska strukturer och inte är av väsentlig betydelse för helheten eller påverkar människors upplevelse av området på ett påtagligt negativt sätt.

Beslut rörande kategori C, klass 3 – naturvärden/kommunalt värdefulla områden (Utförs efter Bedömning, se ovan)

Före beslut bör handläggaren samråda i erforderlig utsträckning med Dalslands miljö- och energikontor.

Exploatering av områden med naturvärden enligt klass 3 tillåts bara om det enskilda eller allmänna intresset för exploatering bedöms viktigare än de skador exploateringen bedöms innebära, samtidigt som rimliga alternativ saknas. I beslutet om exploatering ska anges vilka åtgärder som ska vidtas för att undvika, begränsa eller om möjligt kompensera skador på naturvärdena. Andra skäl att tillåta exploatering kan vara att det bedöms utsiktslöst att naturvärdena på sikt kommer att bestå eller att exploateringen bedöms innebära att naturvärdena består eller förbättras. Motsvarande villkor gäller även i tillämpliga delar för friluftslivets intressen av det berörda naturområdet.

I bedömningen kan ingå att exploateringen även på sikt bara berör en liten del av området (högst 10 % av aktuellt område), inte berör rödlistade arter eller viktiga ekologiska strukturer, inte är av väsentlig betydelse för helheten eller påverkar människors upplevelse av området på ett påtagligt negativt sätt.

Miljö kvalitetsnormer för vatten och luft

Miljö kvalitetsnormer är juridiskt bindande styrmedel som beskrivs närmare i miljöbalkens 5:e kapitel. Miljö kvalitetsnormerna infördes för att komma till rätta med miljö påverkan från diffusa utsläppskällor som till exempel trafik och jordbruk. Miljö kvalitetsnormer skiljer sig från de flesta andra miljö regler genom att de tar sikte på tillståndet i miljön och inte hur mänsklig verksamhet ska utformas. Utgångspunkten för en norm är kunskaper om vad människan och naturen tål. Normerna kan även ses som styrmedel för att på sikt nå miljö kvalitetsmålen. De flesta av miljö kvalitetsnormerna baseras på krav i olika direktiv inom EU.

Det är en statlig och kommunal skyldighet att se till att normerna följs, vid bl.a. tillståndsprovning, beslut och planering, enligt plan- och bygglagen och miljö balken.

Miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft gäller i hela landet och utfärdades 1998. De ämnen som reglerades var kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid och bly. Förordningen har sedan dess reviderats ett antal gånger och kompletterats med ytterligare normer, för partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Normerna baseras huvudsakligen på krav i EU-direktiv. Förordningen heter Luftkvalitetsförordning (2010:477).

För alla vattenförekomster (större sjöar, vattendrag och grundvattenmagasin) i kommunen finns det miljökvalitetsnormer. Det handlar om att beslut och planering ska bidra till att uppnå eller bibehålla lägst god status. Vattenförekomster med måttlig, otillfredsställande och dålig status ska alltså förbättras till lägst god status. Information om status och miljökvalitetsnormer finns på www.viss.lst.se.